

Гостинська У. (2015). Профорієнтаційна робота соціального педагога з учнями загальноосвітньої школи, *Social Work and Education*, Vol.2 № 1, С. 24-28.

*Гостинська Уляна,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи*

СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ІЗРАЇЛІ

Формулювання проблеми дослідження. Зміни, які відбуваються в нашій державі, висувають підвищені вимоги до мобільності і адаптивності поведінки людини, її здатності реагувати на виклики сьогодення, а також до результативності її професійної діяльності. Саме тому особливо актуальним є питання профорієнтації особистості. Адже від того, наскільки вдалим є вибір професії, значною мірою залежить ефективність праці, а, отже, успішність людини. Насамперед проблема профорієнтації стосується учнівської молоді, яка стоїть перед вибором подальшого життєвого шляху.

Аналіз наукових досліджень із визначеної проблематики. У роботах ряду вітчизняних і зарубіжних науковців (Г.Ананьева, В.Толочека, М.Янцура) сформульовано основні положення щодо професійного розвитку особистості. Означена проблематика висвітлена з точки зору різних наук – історії, філософії, економіки, соціології, медицини, психології, педагогіки. Особливості вибору майбутнього фаху підростаючим поколінням в її історичному аспекті досліджували В.Аванесов, А.Вихрущ, М.Льюк, В.Рак. Зарубіжний досвід професійної орієнтації молоді, що навчається, знайшов відображення в роботах С.Дармодехіна, І.Коростеня, М.Павлової, Г.Терещука. Соціально-економічні аспекти професійного самовизначення молоді проаналізовано в дослідженнях В.Єндальцева, Г.Корякова, І.Назімова, Г.Чередніченко, В.Ядова. Психолого-педагогічні та організаційні основи підготовки молоді до вибору майбутньої професії обґрунтовано в працях П.Атутова, Є.Клімова, В.Мадзігона, В.Моляко, Є.Павлютенкова, С.Чистякової, Б.Федоришина.

Наведене вище свідчить про те, що жодний з аспектів профорієнтації школярів не залишився поза увагою дослідників. Проте, досвід науковців потребує переосмислення й оцінки з позиції завдань сьогодення. Крім того, аналіз стану проблеми у практиці роботи середніх загальноосвітніх закладів

свідчить про неповну відповідність змісту, форм та методів здійснення профорієнтації учнів принципово новим соціально-економічним умовам, що склалися в Україні сьогодні [4; 5].

Метою статті є обґрунтування змісту соціально-педагогічної роботи щодо професійної орієнтації учнів загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу. Одне із головних завдань соціального педагога – навчити молоду людину бути самодостатньою у вирішенні особистих проблем, створити умови і гарантії для її всебічної самореалізації в суспільстві. Успішному вирішенню означеного завдання сприяють різні напрями соціально-педагогічної діяльності, в тому числі – профорієнтаційна робота з учнями загальноосвітньої школи, яка полягає в: ознайомленні школярів з професіями та правилами їх вибору; вихованні спрямованості на самопізнання як основу професійного самовизначення; формуванні вміння зіставляти свої здібності з вимогами щодо набуття конкретної професії та складати на цій основі реальний план оволодіння професією; сприянні розвитку професійно важливих якостей особистості [1; 2; 8].

Профорієнтаційна робота соціального педагога школі передбачає формування в учнів професійної перспективи – розгорнутих у часі життєвих планів, спрямованих на вибір професії і ствердження себе як суб'єкта професійної діяльності [3, с. 51].

Погоджуємось із думкою Е.Головахи та В.Лозовецької, які вважають змістом соціально-педагогічної роботи щодо професійної орієнтації учнів загальноосвітнього навчально-виховного закладу організацію ефективного професійного самовизначення та формування в учнівської молоді професійної перспективи, які полягають у:

- наданні інформації щодо вимог і потреб світового, вітчизняного та локального ринку праці, актуальних професій; можливостей навчання на різних освітніх рівнях та етапах розвитку кар'єри, працевлаштування після закінчення навчання та отримання професії;

- формуванні мотивації до майбутньої професійної діяльності, психологічної готовності до зміни професії і переорієнтації на нову діяльність [5, с. 94].

На основі аналізу численних наукових досліджень [3; 5; 6; 7] та досвіду практичної роботи виділяємо такі функції профорієнтації, як: психолого-педагогічну, медико-фізіологічну, економічну та соціальну.

Психолого-педагогічна функція професійної орієнтації учнів полягає у виявленні та формуванні інтересів, здібностей школярів, допомозі їм у виборі такої професії, що відповідала б їхнім індивідуальним особливостям, потенційним можливостям; визначенні шляхів і умов ефективного керівництва професійним самовизначенням школярів [3, с. 58].

Медико-фізіологічна функція профорієнтації школярів виявляється через реалізацію вимог до здоров'я й окремих фізіологічних якостей, необхідних для виконання тієї або іншої професійної діяльності. В умовах загальноосвітньої школи важливо вчасно визначити наявні відхилення в стані здоров'я учня, застерегти його від вибору протипоказаної професії, у разі потреби – скорегувати професійні плани школяра таким чином, щоб вони максимально відповідали його фізичним можливостям [7, с. 438].

Економічна функція полягає у поліпшенні якісного складу працюючих, підвищенні задоволення молоді змістом праці, зниженні плинності кадрів, підвищенні професійної активності та продуктивності праці, економії робочого часу [6, с. 117].

Соціальна функція професійної орієнтації учнів виявляється у засвоєнні школярами визначеної системи знань, норм, цінностей, що дозволяють їм здійснювати свою соціально-професійну діяльність як повноправним членам суспільства і самоудосконалюватися відповідно з державними, суспільними відносинами. Саме тому професійну орієнтацію учнів необхідно розглядати насамперед з позицій соціального замовлення суспільства, а також прогнозування підготовки майбутніх кадрів для держави, єдності формування в учнів особистих і суспільних ціннісних орієнтацій [5, с. 92].

Вважаємо за логічне наступне групування Л.Близнюк [1, с. 50] основних напрямів профорієнтаційної роботи соціального педагога в школі:

- професійна діагностика (психолого-педагогічне вивчення особистості школяра з метою виявлення його професійно значущих властивостей та якостей);
- професійне виховання (формування та розвиток в учнів стійких інтересів до тієї чи іншої професії);
- професійна консультація (надання індивідуальної психолого-педагогічної консультації стосовно майбутньої професійної діяльності).

Погоджуємось із думкою ряду вчених [4; 5; 7] про те, що форми та методи профорієнтації об'єднуються у три групи:

- форми й методи професійної діагностики (вивчення особистості школярів з метою профорієнтації (спостереження, аналіз документів та результатів діяльності учнів, аналіз практичних дій учнів, анкетування));
- форми та методи ознайомчої профорієнтаційної роботи (уроки в навчальних майстернях, бесіда, інструктаж, розповідь, екскурсії для ознайомлення з професіями);

– форми й методи професійної орієнтації, що активізують діяльність учнів з підготовки до вибору професії (індивідуальні завдання, професіографічні дослідження, вечори техніки, тижні художньої творчості, підготовка рефератів, альбомів) [4, с. 115].

Для формування в школярів здатності до аналізу професійної діяльності соціальним педагогом можуть використовуватися наступні методичні прийоми:

1) навчання умінню виявляти класифікаційні ознаки професійної діяльності, проводити порівняльний аналіз професій і складати формули професій;

2) повідомлення відомостей про схожі професії, порівняння різних професій на основі загального критерію при організації професійних проб;

3) розробка спеціальних описів професій, що розкривають специфіку типу професії, стислу характеристику технологічних, психологічних параметрів діяльності професіонала, формулу професії [2, с. 16].

Виходячи із досвіду практичної діяльності зазначимо, що основними джерелами ознайомлення учнів з професіями можуть бути: розповідь учителя про професії, пов'язані з навчальним предметом, що ним викладається; розповідь представника тієї або іншої професії, запрошеного в школу для бесіди з учнями; розповідь учнів, що спеціально зібрали матеріал про професію своїх рідних або професії, що їх зацікавили; професіографічна екскурсія; відвідання ярмарок професій; книги, статті, довідники про професії, засоби масової інформації; особиста участь учнів в окремих найпростіших видах праці.

При виділенні критеріїв і показників ефективності профорієнтаційної роботи соціального педагога в школі, на наш погляд, слід орієнтуватися не стільки на конкретний результат, тобто вибір учнем майбутньої професії (оскільки він може бути необґрунтованим, обумовленим ситуативним вибором і таке інше), скільки на формування самої готовності до здійснення цього вибору, тобто готовності до професійного самовизначення. Звідси можна уточнити мету підготовки старшокласників до професійного самовизначення – поступове формування у школяра внутрішньої готовності до усвідомленого і самостійного планування, коригування і реалізації перспектив свого розвитку (професійного, життєвого і особистісного) або, говорячи інакше, готовності розглядати себе як індивідуальність, що розвивається у рамках певного часу, простору та змісту [1, с. 53-54].

Висновки. Професійна орієнтація учнів є педагогічно керованим процесом. Вивчення змісту профорієнтації в загальноосвітній школі дає змогу зробити висновок, що її завданнями є ознайомлення учнів з професіями та правилами їх вибору, виховання в школярів спрямованості на самопізнання і власну активність як основу професійного самовизначення, формування у них уміння зіставляти свої здібності з вимогами, необхідними для набуття конкретної професії та складати на цій основі реальний план

оволодіння професією, забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості.

Перспективи. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє вважати, що одним із шляхів оптимізації профорієнтаційної роботи соціального педагога є створення на основі існуючих методик підготовки школярів до вибору професії та методів активізації профорієнтаційної роботи педагогічної технології, реалізація якої у навчально-виховному процесі школи забезпечувала б формування в учнів готовності до професійного самовизначення.

Список використаної літератури:

1. Близнюк Л.Н. Профорієнтаційна робота у школі / Л.Н. Близнюк // Завуч. – 2012. – № 15. – С. 50-54.
2. Жемера Н.В., Тименко М.П. Людина і світ професій : [програми для старших класів загальноосвітніх навчально-виховних закладів України] / Н.В.Жемера, М.П.Тименко. – К. : ІСДО, 2003. – 28 с.
3. Закатнов Д.О., Мельник О.В., Федоришин Б.О. Зміст профорієнтаційної роботи зі старшокласниками / Д.О.Закатнов, О.В.Мельник, Б.О.Федоришин – К.: ППВ АПН України, 2003. – 80 с.
4. Варнавських Н.М. Проблеми професійного самовизначення молоді на сучасному етапі ринкових перетворень / Н.М.Варнавських // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 4. – С.15-18.
5. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Головаха Е.И. – Киев : Наукова думка. – 2008. – 144 с.
6. Кавецький В.Є. Особливості професійного самовизначення старшокласників сільських загальноосвітніх шкіл / В.Є.Кавецький // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 1999. – № 5. – С.116-119.
7. Капустіна О.В. Активізація професійного самовизначення старшокласників / О.В.Капустіна // Навчальні інновації та їх вплив на якість освіти. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 437-438.
8. Педагогічні основи трудового становлення і професійного самовизначення учнівської молоді : [монографія] / За ред. М.П.Тименка. – К.: Інститут педагогіки України, 2006. – 268 с.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2015

Стаття прийнята до друку 06.04.2015